

DOI 10.33930/ed.2019.5007.37(10)-2
УДК 001.3:005.336.4](045)

**ЗНАННЯ ЯК ДОМІНАНТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА**

*KNOWLEDGE AS A DOMINANT OF HUMAN INTELLECTUAL CAPITAL IN
THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SOCIAL
PRODUCTION*

**Т. П. Руденко
О. О. Потіщук
Г. М. Костроміна**

Актуальність теми дослідження. Особливістю сучасного суспільного виробництва є те, що обсяг розумової праці в порівнянні з попередніми періодами значно збільшився, а це потребує збільшення кількості фахівців у виробництві. Розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на розширення знання та його використання в процесі виробництва.

Відповідно сучасний фахівець повинен мати високий рівень освіти та якості які б підвищували його професійну кваліфікацію. Інтелект людини, її знання, здатність стратегічно вірно використовувати інформацію є невід'ємною умовою ефективного виробництва. Посилення ролі інтелектуального капіталу людини серед факторів виробництва буде зростати й надалі.

Постановка проблеми. Аналіз сучасних наукових досліджень та розгляд узагальнених тлумачень стосовно сутності людського капіталу, інтелектуального капіталу, знання свідчить про недостатнє висвітлення визначальних особливостей цих понять, їх взаємозв'язку. Отже, дослідження інтелектуального та людського капіталу сьогодні є цілком закономірним, враховуючи ті зміни, які пов'язані з суспільно-економічними процесами та розвитком філософської думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань формування та розвитку інтелектуального капіталу присвячені праці В. Базилевича, М. Братницького,

Urency of the research. The peculiarity of modern social production is that the scope of mental labor in comparison with previous periods has increased significantly, which requires an increase in the number of specialists in production. The development of information technologies positively affects the expansion of knowledge and its use in the process of production.

Accordingly, a modern specialist must have a high level of education and quality that would increase its professional qualifications. Intelligence of man, its knowledge, the ability to strategically correctly use information is an integral condition for effective production. Strengthening the role of intellectual capital of a person among factors of production will increase in the future.

Target setting. Analysis of modern scientific researches and consideration of generalized interpretations regarding the essence of human capital, intellectual capital, knowledge indicates insufficient illumination of the defining features of these concepts, their interconnection. Consequently, the study of intellectual and human capital today is quite natural, taking into account those changes that are related to socio-economic processes and the development of philosophical thought.

Actual scientific researches and issues analysis. Research on the issues of formation and development of intellectual capital devoted to the works of V. Bazylevich, M. Bratnitsky, O. Butnic-

О. Бутнік-Сіверського, В. Геєця, Н. Гавкалової, О. Грішнєвої, Г. Жаворонкова, Н. Кільчевської, Б. Леонтєва, Н. Маркової, Н. Ушенко, Л. Федулової, Ю. Фіялковської, А. Чухна, А. Яругової.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ролі знання як основного елементу людського капіталу у розвитку сучасного суспільного виробництва, логіки взаємозв'язків таких понять, як людський капітал, знання, інтелектуальний капітал, суспільне виробництво.

Виклад основного матеріалу. Формування та застосування інтелектуальних, професійних здібностей та знання, визначення їх ролі у процесі виробництва завжди було у центрі уваги досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Прискорений розвиток інформаційних технологій, глобалізація суспільного життя створили умови для збору, накопичення, поширення та збереження різноманітної інформації та знання.

У результаті професійної діяльності відбувається самовираження та самореалізація особистості, вона не тільки реалізує себе як фахівця, але й як творчу особистість. Результатом творчої діяльності людини є нові матеріальні та духовні цінності, набутий досвід та засвоєння нового знання. Індивідуальний капітал формують особисті якості, індивідуальні та суспільні вміння, досвід, здібності, знання, отриманні в процесі навчання та підвищення кваліфікації.

Зміни які відбуваються в різних виробничих сферах свідчать, що для розвитку індивідуального інтелектуального капіталу необхідною умовою є загальний капітал знань, який формують не лише теоретичні та практичні знання людини, але й духовні знання. Особистість, яка керується духовними цінностями використовує інтелектуальні, професійні знання та вміння, для реалізації соціально значимих завдань.

На нашу думку, головною складовою інтелектуального капіталу є людський капітал. Впродовж свого

Siverskiy, V. Geets, N. Gavkalovoy, O. Grishnovoy, G. Zavoronkova, N. Kiltchevskoy, B. Leontieva, N. Markovoy, N. Ushenko, L. Fedulovoy, Yu. Fiyalkovskoy, A. Chuhno, A. Yarugovoy.

The research objective. The purpose of the study is to determine the role of knowledge as the main element of human capital in the development of modern social production, the logic of interconnections of such concepts as human capital, knowledge, intellectual capital, social production.

The statement of basic materials. Formation and application of intellectual, professional abilities and knowledge, determining their role in the production process has always been the focus of the research of domestic and foreign scholars. Accelerated development of information technologies, globalization of public life has created conditions for collecting, accumulation, dissemination and preservation of various information and knowledge.

As a result of professional activity, self-expression and self-realization of personality occurs, it not only realizes itself as a specialist, but also as a creative personality. The result of human creative activity is new material and spiritual values, acquired experience and assimilation of new knowledge. Individual capital form personal qualities, individual and social skills, experience, abilities, knowledge, obtained in the process of training and advanced training.

Changes that occur in various production spheres indicate that for the development of individual intellectual capital, a prerequisite is a general capital of knowledge that forms not only human theoretical and practical knowledge of man, but also spiritual knowledge. The person who is guided by spiritual values uses intellectual, professional knowledge and skills, for the implementation of socially significant tasks.

In our opinion, the main component of intellectual capital is human capital. During his life, a person develops creative abilities, talent, gradually occurs their intellectualization.

Thus, it can be assumed that individual

життя людина розвиває творчі здібності, талант, поступово відбувається їх інтелектуалізація.

Таким чином, можна вважати, що індивідуальний інтелектуальний капітал є розвинений людиною капітал знань та отриманий капітал професійних компетенцій.

Висновки. Визначено, що знання формують людський капітал та є особливим виробничим ресурсом, цей суспільний продукт є результатом колективної, розумової праці. Більшу частку сучасного виробництва складає розумова праця, діяльність яка має ознаки творчого характеру.

Обґрунтованим є твердження, відповідно до якого індивідуальний інтелектуальний капітал виявляє собою розвинений капітал знань людини та отримані в процесі суспільної діяльності компетенції, які формують такі якісні характеристики особистості як творчість, комунікативність та креативність.

Людський капітал складає сукупність знань, умінь, навичок, практичних надбань, професійного досвіду, творчих здібностей, він не може бути привласненим. До складу людського капіталу належить знання, рівень освіти працівників, їх кваліфікація, професійна підготовка, що включає вміння та навички, практичний досвід роботи, творчий потенціал, а також мотивація.

Відмінність людського капіталу у тому, що його вартість з часом не зменшується, а, навпаки, зростає, суспільну цінність набувають фаховість та професійний досвід. Набутті людиною знання, досвід, розвинені здібності можуть ефективно використовуватися у виробництві в майбутньому.

Ключові слова: людський капітал, знання, навички та вміння, інтелектуальний капітал, виробництво, професійний досвід, творча діяльність, суспільство.

intellectual capital is a well-developed person of knowledge and capital of professional competencies.

Conclusions. *It is determined that knowledge form human capital and is a special productive resource, this social product is the result of collective, mental labor. A larger share of modern production is mental labor, activity that has signs of a creative nature.*

The assertion is substantiated, according to which individual intellectual capital is a developed capital of human knowledge and obtained in the process of social activity of competencies that form such qualitative characteristics of the person as creativity, communicative and creativity.

Human capital is a set of knowledge, skills, skills, practical achievements, professional experience, creative abilities, it can not be assigned. The human capital belongs to knowledge, level of education of workers, their qualifications, professional training, which includes skills and skills, practical experience, creative potential, as well as motivation.

The difference between human capital is that its value does not decrease over time, but, on the contrary, increases, special value acquires professional and professional experience. Personal knowledge, experience, developed abilities can be used effectively in the future.

Key words: *human capital, knowledge, skills and skills, intellectual capital, production, professional experience, creative activity, society.*

Актуальність теми дослідження. Сучасне виробництво, яке характеризується як зміною так і появою нових засобів виробництва, науково-

технічними та інформаційними досягненнями, виводить інтелектуальний та людський капітал в основні фактори його розвитку. Особливістю сучасного суспільного виробництва є те, що обсяг розумової праці в порівнянні з попередніми періодами значно збільшився, а це потребує збільшення кількості фахівців у виробництві. Сучасний висококваліфікований спеціаліст повинен мати різнобічні знання та бути конкурентоспроможним на ринку праці. Розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на розширення знання та його використання в процесі виробництва.

Знання безпосередньо залежить від людини, виникає та формується спочатку в думках людей, спонукає кожного до навчання, отримання навичок та професійного досвіду. Отримання нового знання про природу, суспільство є головним завданням наукової діяльності. Наука сьогодні не може здійснюватись без застосування інноваційних методів науково-дослідницької діяльності, інформаційного забезпечення, системи наукового знання, яка є передумовою і засобом сучасного виробництва. Розвиток як окремих підприємств так і виробництва в цілому пов'язаний з використанням науково-технічних досягнень. У процесі сучасного виробництва використовуються новітні досягнення науки, в різних галузях застосовується комплексна автоматизація технологічних процесів, застосовується у виробництві робототехніка.

Відповідно сучасний фахівець повинен мати високий рівень освіти, знання та професійну кваліфікацію. Інтелект людини, її знання, здатність стратегічно вірно використовувати інформацію є невід'ємною умовою ефективного виробництва. Посилення ролі інтелектуального капіталу людини серед факторів виробництва буде зростати й надалі.

Постановка проблеми. Аналіз сучасних наукових досліджень та розгляд узагальнених тлумачень стосовно сутності людського капіталу, інтелектуального капіталу, знання свідчить про недостатнє висвітлення визначальних особливостей цих понять, їх взаємозв'язку. Отже, дослідження інтелектуального та людського капіталу сьогодні є цілком закономірним, враховуючи ті зміни, які пов'язані з суспільно-економічними процесами та розвитком філософської думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань формування та розвитку інтелектуального капіталу присвячені праці В. Базилевича, М. Братніцького, О. Бутнік-Сіверського, В. Геєця, Н. Гавкалової, О. Грішної, Г. Жаворонкова, Н. Кільчевської, Б. Леонтєва, Н. Маркової, Н. Ушенко, Л. Федулова, Ю. Фіялковської, А. Чухна, А. Яругової [4, 5, 10].

Термін “інтелектуальний капітал” ввів Дж. Гелбрейт. Теоретико-методологічні засади дослідження інтелектуального капіталу представлені у працях Д. Даффі, Д. Клейна, М. Мелоуна, П. Саллівана, Т. Стюарта. Розвитку інноваційного капіталу, проблемам інноваційного управління присвячені теми наукових пошуків Т. Драгунової, А. Колота [6, 7]. Теоретичні основи інтелектуального капіталу також розглядали Е. Брукінг, С. Ілляшенко,

В. Іноземцев, Р. Каплан, М. Меллоун, Д. Нортон, М. Павлова, В. Петренко, П. Салліван, К. Свейбі, Е. Скжипек, Л. Хадсон, А. Уорд, С. Уоллман, Р. Холл.

Інтелектуалізацію людського капіталу вивчає Н. Маркова та зазначає, що розглядати його необхідно як процес надбання загальних і професійних знань, професійних умінь та навичок особистістю та підвищення інтелектуального рівня людського капіталу в цілому на основі інформатизації для отримання позитивних соціально-економічних результатів.

А. Яругова інтелектуальний капітал пов'язує зі знаннями, а на думку М. Братніцького інтелектуальний капітал – це сума знань, яка формується працівниками та є складовою вартості підприємства, що забезпечить його конкурентоспроможність у майбутньому та сприятиме суспільно-економічному прогресу.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ролі знання як основного елементу людського капіталу у розвитку сучасного суспільного виробництва, логіки взаємозв'язків таких понять, як людський капітал, знання, інтелектуальний капітал, суспільне виробництво. Основу для дослідження склали наукові праці як вітчизняних так і зарубіжних фахівців з питань інтелектуального та людського капіталу, функціонування виробничої сфери.

У межах даного дослідження необхідно визначити основні елементи інтелектуального капіталу; розглянути значення теоретичного та практичного знання, творчи здібності у професійній діяльності; знання в історико-філософському контексті та його значення в життєдіяльності людини, виробництві.

Виклад основного матеріалу. Формування та застосування інтелектуальних, професійних здібностей та знання, визначення їх ролі у процесі виробництва завжди було у центрі уваги досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Прискорений розвиток інформаційних технологій, глобалізація суспільного життя створили умови для збору, накопичення, поширення та збереження різноманітної інформації та знання.

Науковці трактують інтелект, знання та вміння людини як людський капітал. Дослідження присвячене цій проблемі, яке стало основою формування теорії людського капіталу, вперше було здійснене Дж. Уолшем, співробітником Гарвардського університету, який проаналізував вплив професійної освіти працівників на національний дохід США. Не так багато робіт присвячено вивченню понять інтелектуальні ресурси, знання як складової людського капіталу у філософській літературі. Людський капітал складають знання, творчі здібності, професійні навички людини, а також мотивація працівників, яка характеризується бажанням виконувати відповідні види діяльності та компетентність, що визначається набутими практичними вміннями працівників, а саме, рівнем професійної підготовки, вмінням вирішувати складні задачі, підприємництво, здатність швидко реагувати на запити ринку.

Як зазначив Валерій Геєць, інтелектуальний капітал формують люди та

знання, які їм належать, їх навички, вміння і все те, що допомагає їх ефективно використовувати в процесі виробництва; це поняття включає нематеріальні цінності, які впливають на ринкову вартість підприємств, збільшуючи її [4, с. 114]. Практичні та теоретичні знання працівників, їх досвід, фаховість, інтелектуальна власність, інформаційні мережі – все це є складовою інтелектуального капіталу. Інформація і знання у процесі виробництва стають основою інтелектуального капіталу. К. Йогансон визначає інтелектуальний капітал як нагромадження знання, а термін інтелектуальний капітал він розглядає не як відображення дійсності, а як суспільно-економічну ситуацію вплив на яку безпосередньо здійснюють знання. Індивідуальний інтелектуальний капітал генерують працівники, які перетворюють, поширюють, збагачують знання у виробничому процесі. Інтелектуальний капітал як компетентність людини, яка формується в наслідок здобутого знання, спілкування, навчання, практичної діяльності включає психофізіологічні особливості особистості, як додає Вільям Хадсон. Він зосереджує увагу також на творчих здібностях людини, підкреслює її таланти та вміння.

У професійній діяльності відбувається самовираження та самореалізація особистості, вона не тільки реалізує себе як фахівця, але й як творчу особистість. Результатом творчої діяльності людини є нові матеріальні та духовні цінності, набутий досвід та засвоєння нового знання. Індивідуальний капітал формують особисті якості, індивідуальні та суспільні вміння, досвід, здібності, знання, отриманні в процесі навчання, підвищення кваліфікації та які мають зовнішнє спрямування.

Знання безпосередньо залежить від людини, завжди людина мала потяг до пізнання світу, сенсу свого існування, так, поступово накопичувалося знання та досвід. Ще у стародавні часи термін “знання” широко використовувався філософами, але його доступність, стримке поширення, становлення як особливого виробничого ресурсу стримко відбувається сьогодні.

Якщо його розглядати в історико-філософському контексті, то ми знайдемо термін “знання” у роботах античних філософів. Як відомо, давньогрецький філософ Сократ не записував свої думки, відповідно, не залишилося його письмових творів, але його учень Платон систематизував та опублікував ідеї свого вчителя та підкреслив, що знаннями “episteme” можуть бути правдиві, доведені висловлювання [8]. У філософа “душевна мудрість” і є знаннями, це на його думку є особливим “сприйняттям душі”, де розум “logos” безсилий, тобто це здатність сприймати речі, які не може осягти розум. Істинне мислення він називає “dianoia” [8, 9].

Далі чотири види знань визначив Аристотель, в його “Метафізиці” знаходимо знання, яке відповідає наступному: “hoti” – що,ті, хто мають досвід знають що, але не знають чому, чому – це “dioti”, чи є “ei esti” і “ti estin”, тобто що є [2]. У Аристотеля істини одкровення представлені як розумно необхідне знання, він ототожнює знання із “поглядами”, “суб’єкт пізнання” у нього

споглядальне та міркувальне начало, яке відображає природу у своїй свідомості.

У добу середньовіччя філософ Фома Аквінський зосереджує увагу на “божественному знанні” [1], у Августина Блаженого знаходимо як абсолютно божественне буття так і абсолютне знання. Наукові відкриття Галілея, Коперніка заклали початок наукового природознавства, з’являється нове знання та формується нова картина світу. Важливість набуття знань підкреслює Кант, Гегель, Фіхте. Вони зазначають, що філософія є наукою навчання і обґрунтування будь-якого знання взагалі.

Б. Рассел розглядає знання як “дійсні переконання, що сприяють успіху” [11]. Постпозитивізм говорить про неминучі революційні перетворення в науці, коли відбувається перегляд вже існуючого обґрунтованого знання.

Слід, також пригадати відомого, мандрівника за знаннями, народного учителя українського філософа Григорія Сковороду, який наголошував на важливості пізнання, визначення людиною спорідненої праці. Він стверджував, що людина буде відчувати себе щасливою за умови обрання такого фахового напрямку, який буде відповідати її талантам, бажанню займатися улюбленою справою.

В. Вернадський, засновник антропокозмізму, поєднав природно-історичну та соціально-гуманітарну тенденції у розвитку наукового знання. Науковець Е. Тоффлер визначив необхідність знання для всіх інших засобів виробництва [13].

Знання також розглядають як узагальнення інформації та вміння її використовувати, як набір поглядів, тверджень, а також інформацію, яка має наукову та практичну цінність. Професійне знання включає знання справи, фахові навички та вміння, досвід, тобто знання яке отримується у процесі дослідження, навчання, наслідування. Знання поділяється на теоретичне та прикладне.

Часто знання ототожнюють з поняттям інформація, так, у Дж. Мак-Мюрея знаходимо, що знання є опрацьованою інформацією, дослідниця С. Елліот наголошує на цінності інформації. Знання як продукт інформації, особисті здібності людини, її досвід, кваліфікація на певний момент часу розглядав М. Вегемен. Але все ж таки слід, розмежовувати поняття “знання” та “інформація”, оскільки друге є чинником, який визначає які знання необхідно застосовувати при прийнятті рішень. Як результат теоретичного та практичного пізнання знання формується в результаті аналізу та синтезу інформації.

Правильні стратегії вирішення поставлених завдань виробляються завдяки систематизації існуючої інформації. Творча діяльність включає свідомий вибір таких стратегій вирішення поставленої задачі, аналіз інформації, узагальнення нових знань в результаті чого відбувається саморозвиток особистості. Людський капітал є “здатністю пропонувати клієнтам рішення” на думку Т. Стюарт, це знання та уміння працівників, які

дозволяють задовольняти потреби клієнтів [12, с. 126].

За допомогою інформаційних технологій інтелектуальний капітал дозволяє отримувати, зберігати, поширювати знання та інформацію, набувати професійних компетентностей. У виробництві інтелектуальний капітал приймає участь у процесах створення, розподілу та перерозподілу доданої вартості, а індивідуальний інтелектуальний капітал спонукає до самовдосконалення, самопідготовки, самонавчання. Інтелектуальний капітал сприяє розвитку організаційної структури підприємств, позитивно впливає на процес виробництва товарів та послуг.

Зміни які відбуваються в різних виробничих сферах свідчать, що для розвитку індивідуального інтелектуального капіталу необхідною умовою є загальний капітал знань, який формують не лише теоретичні та практичні знання людини, але й духовні знання. Духовні знання дозволяють людині набувати та розвивати теоретичні та прикладні знання, розуміючи їх суспільну цінність. Особистість, яка керується духовними цінностями використовує інтелектуальні, професійні знання та уміння, для реалізації соціально значимих завдань.

Практичні знання забезпечують необхідний рівень фахової підготовки працівників, теоретичні знання формують світогляд. Дослідниця Т. Чечелова розглядає інтелектуальний капітал як сукупність знань, умінь, навичок людини, її здатність сприймати нову інформацію, мобільність, вміння пристосуватися до нових умов та швидко реагування на нові суспільні виклики, можливість перепідготовки, навчання, нестандартне, креативне мислення, що сприяє виробництву нового продукту в процесі активності інтелектуального капіталу. В сучасних ринкових умовах ефективно використання інтелектуального капіталу дозволяє підприємствам бути конкурентноспроможними та отримувати значні економічні переваги [3, с. 20].

На нашу думку, головною складовою інтелектуального капіталу є людський капітал. Дослідники також визначають організаційний, ринковий та інноваційний капітал, але людський капітал є рушійною силою. Впродовж свого життя людина розвиває творчі здібності, талант, поступово відбувається їх інтелектуалізація. Таким чином, можна вважати, що індивідуальний інтелектуальний капітал є розвинений людиною капітал знань та отриманий капітал професійних компетенцій. Відповідно знання перетворюють інтелектуальні ресурси, які стають інтелектуальним капіталом.

Формують інтелектуальні ресурси інтелектуальний капітал та інтелектуальна праця, які в свою чергу, виступають інтелектуальним ресурсом для нового виробництва та створюють знову інтелектуальний капітал. Його доповнює інноваційний капітал, який визначає ефективну інноваційну діяльність, що характеризується впровадженням у виробництво нових інноваційних технологій для задоволення суспільних потреб та отримання економічного прибутку. Без використання інтелектуального капіталу важко уявити розвиток підприємств, який впливає на суспільно-економічний

розиток.

Висновки з даного дослідження. Знання формують людський капітал та є особливим виробничим ресурсом, цей суспільний продукт є результатом колективної, розумової праці. Ефективність виробництва залежить від працівників, їх кваліфікації, знання та досвіду.

Особливості сучасного виробництва у ринкових умовах вимагають від працівника високого рівня освіти, розвитку здібностей, які будуть сприяти його професійній діяльності. Більшу частку сучасного виробництва складає розумова праця, діяльність яка має ознаки творчого характеру, важливим є можливість працівників швидко приймати рішення, знаходити шляхи розв'язання задач в нестандартних умовах.

Обґрунтованим є твердження, відповідно до якого індивідуальний інтелектуальний капітал виявляє собою розвинений капітал знань людини та отримані в процесі суспільної діяльності компетенції, які формують такі якісні характеристики особистості як творчість, комунікативність та креативність.

Людський капітал складає сукупність знань, умінь, навичок, практичних надбань, професійного досвіду, творчих здібностей, він не може бути привласненим. До складу людського капіталу належить знання, рівень освіти працівників, їх кваліфікація, професійна підготовка, що включає вміння та навички, практичний досвід роботи, творчий потенціал, а також мотивація.

Відмінність людського капіталу у тому, що його вартість з часом не зменшується, а, навпаки, зростає, суспільну цінність набувають фаховість та професійний досвід. Набуті людиною знання, досвід, розвинені здібності можуть ефективно використовуватися у виробництві в майбутньому та сприяти суспільному прогресу.

Список використаних джерел:

1. Аквинский, Ф 2006, Сумма теологии, пер. с лат. СИ Еремеев, АА Юдин, Киев: *Ника-Центр, Эльга*, Ч. II-I, Вопросы 1-48, 572 с.
2. Аристотель, 1978, *Сочинения*, в 4 т., Москва: *Мысль, АН СССР, Институт философии*, Т. 2, с. 70; 78-79.
3. Бутнік-Сіверський, ОБ 2004, 'Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект', *Інтелектуальний капітал*, № 1, с. 16-27.
4. Геєць, ВМ 2009, *Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку*. Монографія, Київ: *Ін-т економіки та прогнозування НАН України*, 863 с.
5. Грішнова, ОА 2001, *Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки*. Монографія, Київ: *Т-во "Знання"*, 254 с.
6. Драгунова, Т & Майданік, І 2007, 'Особливості сучасного формування і розвитку наукового потенціалу України в регіональному вимірі', *Україна: аспекти праці*, № 6, с. 35-40.
7. Колот, А 2007, 'Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань', *Україна: аспекти праці*, № 4, с. 4-9.
8. Платон 1986, *Діалоги*, пер. с древнегреческого сост., ред. и вступ. статьи АФ Лосев, Москва: *Мысль*, с. 122-123.

9. Платон 2009, *Апология Сократа*, пер. с древнегреч. МС Соловьев и др.; общ. ред. АФ Лосев, Москва: Эксмо. Доступно: <http://bookz.ru/authors/platon/apologia_082.html>. [05 Вересень 2021].
10. Ушенко, НВ 2008, *Людський капітал: регуляторні механізми відтворення*. Монографія, Донецьк : ТОВ “Юго-восток, Лтд”, 288 с.
11. Russell, B 1948, *Human Knowledge – Its Scope and limits*, London: *George Allen and Unwin Ltd*, p. 172.
12. Stewart, TA 1997, *The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations*, N.Y.; L.: *Doubleday / Currency*, 389 p.
13. Toffler, A 1986, *Trzecia fala*, przeł. Ewa Wogdyło, Warszawa: *Państwowy Instytut Wydawniczy*, 397 p.

References:

1. Akvinskij, F 2006, *Summa teologii (Sumy Theologists)*, per. c lat. SI Eremeev, AA Yudin, Kiev: *Nika-Centr, Elga*, Ch. II-I, Voprosy 1-48, 572 с.
2. Aristotel, 1978, *Sochineniya (Saminity)*, v 4 t., Moskva: *Mysl, AN SSSR, Institut filosofii*, T. 2, s. 70; 78-79.
3. Butnik-Siverskij, OB 2004, ‘*Intelektualnij kapital: teoretichnij aspekt (Intelligent Capital: Theoretical Aspect)*’, *Intelektualnij kapital*, № 1, s. 16-27.
4. Geyec, VM 2009, *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenologiya vzayemodiyi ta rozvitku (Society, State, Economics: Phenomenology of Interaction and Development)*. Monografiya, Kiyiv: *In-t ekonomiki ta prognozuvannya NAN Ukrayini*, 863 s.
5. Grishnova, OA 2001, *Lyudskij kapital: formuvannya v sistemi osviti i profesijnoyi pidgotovki (Human Capital: Formation in Education and Professional Training)*. Monografiya, Kiyiv: *T-vo “Znannya”*, 254 s.
6. Dragunova, T & Majdanik, I 2007, ‘*Osoblivosti suchasnogo formuvannya i rozvitku naukovogo potencialu Ukrayini v regionalnomu vimiri (Features of modern formation and development of scientific potential of Ukraine in the regional dimension)*’, *Ukrayina: aspekti praci*, № 6, s. 35-40.
7. Kolot, A 2007, ‘*Innovacijna praca ta intelektualnij kapital u sistemi faktoriv formuvannya ekonomiki znan (Innovative labor and intellectual capital in the system of factors forming the knowledge economy)*’, *Ukrayina: aspekti praci*, № 4, s. 4-9.
8. Platon 1986, *Dialogi (Dialogs)*, per. s drevnegrecheskogo sost., red. i vstup. stati AF Losev, Moskva: *Mysl*, s. 122–123.
9. Platon 2009, *Apologiya Sokrata (Apology of Socrates)*, per. s drevnegrech. MS Solovev i dr.; obsh. red. AF Losev, Moskva: *Eksmo*. Dostupno: <http://bookz.ru/authors/platon/apologia_082.html>. [05 Veresen 2021].
10. Ushenko, NV 2008, *Lyudskij kapital: reguljatorni mehanizmi vidtvorennja (Human Capital: Regulatory Play Mechanisms)*. Monografiya, Doneck : ТОВ “Юго-восток, Лтд”, 288 с.
11. Russell, B 1948, *Human Knowledge – Its Scope and limits*, London: *George Allen and Unwin Ltd*, p. 172.
12. Stewart, TA 1997, *The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations*, N.Y.; L.: *Doubleday / Currency*, 389 p.
13. Toffler, A 1986, *Trzecia fala*, przeł. Ewa Wogdyło, Warszawa: *Państwowy Instytut Wydawniczy*, 397 p.